

Foredrag i Oslo Militære Samfund mandag 5. januar 2009

ved

Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen
Forsvarsministerens nyttårsforedrag:

Det moderne innsatsforsvaret – fra fremtidsvisjon til realitet

Mine damer og herrer, kjære forsvarsvenner.

Godt nytt år!

Det er hyggelig å være tilbake her på en av Norges aller viktigste talerstoler for forsvarsdebatt.

Vi har gått inn i et nytt år hvor den internasjonale arenaen preges av store og vanskelige saker:

Finanskrisen har fått større konsekvenser enn noen kunne forutse bare for få måneder siden. Måten denne krisen spredte seg raskt over landegrensene viste oss nok en gang at vi lever i globaliseringens tidsalder. Vi har sett hvordan spenningsnivået har økt mellom India og Pakistan. Vi har også på nytt opplevd hvordan uenighet om energileveranser har skapt et mer anstrengt forhold mellom Russland og Ukraina.

Men ikke minst ser vi den prekære humanitære situasjonen i Gaza. Krigføringen som nå utvikler seg har ett offer; sivilbefolkningen på begge sider.

Norge tar sterkt avstand fra en krigføring som medfører store sivile lidelser og vi mener at de israelske troppene må trekkes ut umiddelbart. Vi erkjenner Israels rett til å forsvare seg, men proporsjonalitet er viktig. Den israelske maktbruken er uforholdsmessig sterk.

Sivilbefolkningen i Gaza har ikke noe sted å gjemme seg, og de kan ikke flykte. Den israelske bakkeoperasjonen i Gaza er derfor en dramatisk opptrapping av konflikten. Vi snakker her om en sivilbefolkning som allerede er hardt prøvet gjennom mange år med strengt stengningsregime og nå mange dager med bombeangrep og krigshandlinger. Samtidig må Hamas umiddelbart innstille rakettutskytingene mot Israel.

Det finnes ingen militær løsning på denne konflikten. Det må legges press på partene for å inngå en ny våpenhvile. Sikkerhetsrådet og regionale aktører må samle seg om et entydig krav om stopp i de militære kamphandlingene og skape grunnlag for en troverdig og varig fredsløsning.

Jeg vil samtidig minne om at selv om alles øyne nå er rettet mot Midtøsten pågår det alvorlige hendelser også andre steder i verden. I Kongo har det i julen funnet sted nye bestialske overgrep da hundrevis av sivile ble massakrert under en julekonsert.

Det er nå er fjerde gangen jeg står på denne talerstolen.
Det gir rom for refleksjon.
Hva har vært det viktigste vi har fått til i løpet av disse årene?

For det første har vi fått et økt fokus på Forsvaret i Norge.

For det andre at vi har vi økt fokuset på at det er menneskene som utgjør ryggraden i Forsvaret.

For det tredje har vi satset mer på FN.

Og sist, men ikke minst er jeg fornøyd med at vi nå har et Forsvar som bygges opp – ikke ned.

Etter tiår med grunnleggende omstilling er ikke lengre det moderne innsatsforsvaret en fjern fremtidsdrøm. Bitene er nå for alvor i ferd med å falle på plass.

For å vise hvordan dette tar form, vil jeg bruke første del av denne talen til å snakke om de sikkerhetspolitiske rammebetingelsene, og om hvordan disse gir seg utslag for oss. Det er naturlig å begynne med Russland og nordområdene, og hvordan vi møter utfordringene her med nye politiske grep. Deretter vil jeg ta dere med for å se hvilken hverdag som møter våre soldater i felten i Afghanistan.

Så vil vi bevege oss videre for å se på fremtidige operasjoner i det konfliktherjede sentrale Afrika. Til slutt ønsker jeg å snakke om anskaffelse og innfasing av et bredt spekter av moderne materiell, og hva vi gjør for å ta bedre vare på menneskene i Forsvaret.

Sikkerhetspolitisk bilde

Murens fall og 11. september representerte de to tidsskillene som har dominert sikkerhetspolitikken de siste tiårene. Da jeg stod på denne talerstolen i fjor, brukte jeg mye av tiden på å beskrive det tredje store sikkerhetspolitiske veiskillet: Geopolitikkens retur. Det dominerende trekket nå er at verden har flere maktpoler. USA er fortsatt verdens mest innflytelsesrike land. Men vi er samtidig vitne til en gradvis reduksjon i vestens relative makt. Vi ser nye stormakter reise seg; i første rekke Kina og India, men også andre stater i Asia og i Sør-Amerika. Flere år med høye energi- og råvarepriser har også bidratt til at vi har sett fremveksten av et mer selvhevdende Russland.

Dette kan også få betydning for samarbeidet i NATO. Samtidig vet vi at Alliansen, i etterkant av den kalde krigen, har vist en enestående evne til å omstille seg. NATO fyller 60 år i år. Selv om de grunnleggende prinsipper for alliert samarbeid fortsatt ligger fast er det et veldig annerledes NATO vi nå har. NATOs fremtidige rolle i forhold til de globale utfordringer vi nå ser, vil være en viktig diskusjon i Alliansen i det året vi nå har gått inn i. Jeg kommer nærmere tilbake til utviklingen i NATO senere i talen.

Russland og nordområdene

For vår egen del, ser og føler vi nærværet av et rikere Russland. Et Russland som opptre mer enerådende og som bruker en retorikk som er mer nasjonalistisk og mer ensrettet.

Budskapet er enkelt når de russiske flyene nærmest ukentlig flyr langs kysten vår, eller hangarfartøyet Kutznetsov seiler forbi oss: Russland er ikke svakt lengre.

Nå er ikke dette budskapet rettet direkte mot Norge, men ment å sende et signal til Vesten og NATO generelt. Men når spenningsnivået mellom Russland og Vesten øker, gir det ringvirkninger også i nordområdene. Russerne har økonomisk sett interesse av å holde dette området stabilt. Samtidig kommer vi ikke bort fra at nordområdene er av stor militærstrategisk betydning. Den militære aktiviteten er lavere enn under den kalde krigen, men er på sitt høyeste siden Murens fall. Og vi må belage oss på at *det* vil være normalen fremover.

I 2008 opplevde vi også at Russland, for første gang siden Sovjetunionen kollapset, har vært i krig med en annen stat.

Det kan ikke herske tvil om at Georgia handlet uklokt og selv må ta et betydelig ansvar for begivenhetene i august i fjor. Samtidig rettferdiggjør ikke det den russiske handlemåten. Maktbruken var overdreven og ute av proporsjoner. Den russiske anerkjennelsen av utbryterrepublikkene Sør-Osetia og Abkhasia gjorde det enda vanskeligere å finne fram til varige og omforente løsninger i dette viktige hjørnet av Europa.

I kjølvannet av denne hendelsen har mange spurt seg; Hvilke konsekvenser har dette for oss?

Jeg er opptatt av at vi verken overdramatiserer eller undervurderer denne situasjonen.

Hendelsene i Kaukasus gir absolutt grunn til ettertanke. Den russiske tonen overfor Vesten har blitt tøffere, og krigen med Georgia har tilspisset situasjonen betydelig.

Saker som missilforsvar, Kosovos status og ikke minst NATO-utvidelse har gjort at Russland selv opplever å være under sterkere press. Samtidig har finanskrisen og den massive nedgangen på børsen i Moskva med all tydelighet vist at Russland er en del av den globale økonomien. I motsetning til mange andre fremvoksende økonomier er den russiske økonomien sterkt avhengig av olje- og gassprisene.

Jeg tror derfor at russiske myndigheter ser viktigheten av å være tilknyttet det internasjonale fellesskapet.

Vårt fokus er at vi *også i vanskelige tider*, og kanskje ikke minst *da*, trenger dialog. Norge var derfor, en pådriver i NATO for å gradvis gjenoppta dialogen i NATO-Russland-rådet. Dette fikk vi gjennomslag for.

Regjeringen satte, da vi tilrådte i 2005, nordområdene på toppen av agendaen. Vi var trygge da på at det var viktig. Og utviklingen siden har bekreftet at vi hadde rett.

Den gang var det mange røster som nok mente at militær tilstedeværelse i nord var en anakronisme fra den kalde krigens dager. I dag er disse røstene stilnet.

Den internasjonale oppmerksomheten om nordområdene har økt. Det er klimautfordringene og ressurs- og energispørsmål som står i sentrum. Men i dette området ser vi kanskje tydeligere enn andre steder at i utgangspunktet sivile utfordringer fort kan anta mer sikkerhetspolitisk karakter.

Siden 2005 har vi derfor økt den operative evnen innenfor alle Forsvarsgrenene med fokus mot nord, og gjort Heimevernet mer relevant og bedre egnet enn det noen gang har vært. Vi har lagt vekt på at tilstedeværelse skal være en del av det daglige bildet i nord. Det er en viktig del av Norges bidrag til å opprettholde stabile rammebetingelser i nordområdene. Men det gjør samtidig at vi også er forberedt *dersom* en krise skulle oppstå.

I langtidsplanen fortsetter denne satsningen. Ikke minst ser vi dette gjennom satsningen på Sjøforsvaret, personelløkningen i Hæren, valg av kampfly, fortsatt satsing på Etterretningstjenesten og etableringen av Forsvarets operative hovedkvarter på Reitan.

Langtidsplanen trekker opp et bredt sikkerhetspolitisk bilde med nordområdene i sentrum, og den videre strukturutviklingen i Forsvaret er en direkte funksjon av denne.

Mange av utfordringene vi møter i nord skal vi håndtere nasjonalt. Det er vi forberedt på. Men det er også forhold her som må håndteres i en NATO-ramme, slik det har vært for Norge helt siden vi ble medlem av Alliansen. En viktig oppgave for oss er derfor å trekke Alliansens oppmerksomhet mot *våre* utfordringer i nord.

Nordområdedimensjonen i norsk sikkerhetspolitikk er både et produkt av særskilte utfordringer i dette området, men også av at utviklingen internasjonalt i økende grad påvirker *våre* nærområder. Vi ser det gjennom økt konkurranse om strategiske ressurser. Og vi ser det i form av interessemotsetninger knyttet til uavklarte grenselinjer i havområdene i nord. Globale klimaendringer vil gjøre utvinning og transport av energi i Arktis til et enda mer sentralt tema i fremtiden.

Utsiktene til en kraftig økning av varetransporten gjennom polare strøk har en annen viktig langsiktig effekt: den kommer til å bringe Norge i enda tettere inngrep med de fremvoksende økonomiene i Asia. Etter hvert som isen forsvinner vil dette gi helt andre muligheter for seiling i Nord. En fremtidig polarrute kan redusere seilingsruten fra Kina eller Japan til Vest-Europa med opp til 7 400 kilometer. Det er svært viktig at vi begynner å planlegge for en slik utvikling allerede nå. Evnen til overvåkning, militært nærvær, søk og redning og oljevern er i dag svært lav i polare områder.

Det er naturlig at Norge står sentralt i utviklingen av felles løsninger på disse problemstillingene. I året som har gått har vi derfor etablert nærmere politiske kontakter med Kina, Japan, Sør-Korea og India, med et særlig fokus på maritim sikkerhet og Nordområdespørsmål i en ny geopolitisk virkelighet. I disse dager tiltrer også vår nye forsvarsattache i Kina.

Han er den første norske forsvarsattache i Det østlige Asia, noe jeg ser på som nok et uttrykk for hvordan våre sikkerhetspolitiske omgivelser forandrer seg. Tilsvarende har vi trappet opp dialogen med andre stater i nordområdene som Canada, USA og Danmark.

Utviklingen i våre nærområder er også med å danne bakgrunn for at Norge jobber for en viss justering av NATOs politikk. Allerede *før* hendelsene i Georgia, tok Norge initiativ til at NATO bør ha mer fokus på sitt eget nabolag. Vi kan ikke lenger ta for gitt at alle sikkerhetsutfordringene i Europa er løst en gang for alle. Både krigen i Georgia og utviklingen i ettertid viser at det norske nærområdeinitiativet var riktig og forutseende. Det som har hendt i Georgia viser noe vi fra norsk side har vært opptatt av å fremheve, nemlig at såkalte asymmetriske trusler under fjerne himmelstrøk ikke er vår *eneste* sikkerhetspolitiske utfordring. Den er kanskje heller ikke en gang den viktigste.

Sagt på en annen måte: Samtidig som vi må bli flinkere til å gjennomføre operasjoner som i Afghanistan, må vi også rette et fornyet fokus på sikkerhetsutfordringer i våre egne nærområder.

Det er ingen motsetning her. Snarere tvert i mot. En større bevissthet innad i medlemslandene om dette mener vi vil øke forståelsen for og støtten til operasjoner også utenfor Alliansens område. Dette er et budskap både utenriksministeren og jeg har gjentatt mange ganger i NATO, og som vi i betydelig grad har høstet støtte for fra sentrale allierte land.

Norge har derfor spilt inn en rekke konkrete tiltak for å styrke NATOs fokus på det som er Alliansens viktigste oppgave, nemlig Artikkel 5 og ivaretagelsen av medlemmenes sikkerhet. Vi mener det er riktig å gi NATO-kommandoene i Brunssum og Napoli et større regionalt ansvar. Det vil styrke NATOs kunnskap om, og erfaring med utfordringene i Alliansens nærområder - i nord som i sør. Vi ser det som viktig at NATO tar større del i den trenings- og øvingsaktiviteten som foregår. Vi mener også at Transformasjonskommandoen i Norfolk i større grad bør brukes aktivt mot den fortsatte moderniseringen av Alliansen innenfor hele bredden av sikkerhetsutfordringer. Den skal ikke bare være rettet inn mot pågående kapasitetsutvikling i konkrete operasjoner.

En allianse som NATO må klare å fokusere *både* på dagens konkrete utfordringer – som Afghanistan – og på morgendagens. Disse kan vise seg å se helt annerledes ut enn de vi står midt oppe i nå i dag. Jeg tror at vi i noen grad må konstatere at mye av den transformasjonsprosessen NATO har gjennomgått det siste tiåret har vært drevet fram av en framskrivning av et verdensbilde sterkt preget av erfaringene fra 11. september 2001. Dette har medført sterkt fokus på å møte asymmetriske sikkerhetsutfordringer. Samtidig ser vi en utvikling mot en mer multipolær og globalisert verden der stater med moderne militære kapasiteter vil kunne utgjøre trusler mot alliertes sikkerhet. Alliansen må derfor videreutvikle sin evne til også å kunne møte disse mer symmetriske sikkerhetsutfordringer på en troverdig måte.

Fra norsk side er det en målsetting at årets jubileumstoppmøte vil komme til enighet om å begynne arbeidet med en ny overordnet politisk strategi for NATO; et nytt strategisk konsept. Dette konseptet bør etter Norges mening finne frem til en ny balanse mellom forsvaret av Alliansens nærområder og et fortsatt medansvar for sikkerhetspolitiske utfordringer lengre borte. Samtidig bør vi utnytte den positive stemningen rundt det kommende presidentskiftet i USA til ytterligere å forsterke de transatlantiske båndene. For at de skal forbli bærekraftige også for et nytt århundre, må Alliansen tilpasses til de endringer som har funnet sted både i Europa og i Nord-Amerika siden slutten av det forrige århundre.

I denne forbindelse vil jeg understreke at spredning av masseødeleggelsesvåpen er en av vår tids mest alvorlige trusler. Derfor vil denne regjeringen fortsatt legge sterk vekt på rustningskontroll og ikke-spredning av masseødeleggelsesvåpen.

Afghanistan

Som verdensborgere fra et lite land har vi sterk interesse av å finne frem til løsninger som gagnar fellesskapet. Tidligere utenriksminister Frydenlund kalte det: "En bedre organisert

verden". Jeg tror vi bidrar best til dette gjennom deltakelse i internasjonale operasjoner som har solid forankring i FN og ikke gjennom koalisjoner av villige.

Dette bringer meg over på et annet viktig tema for norsk sikkerhets- og forsvarspolitik, nemlig Afghanistan.

La meg starte med å fortelle om en av de opplevelsene har gjort sterkest inntrykk på meg. Under min siste reise var jeg med på en patrulje sammen med et av våre MOT-team da de besøkte en afghansk landsby. Veien frem til landsbyen var en nesten ufremkommelig "krøtsti". Da vi kom frem fortalte innbyggerne i landsbyen meg at i tillegg til lite mat så var det største problemet at de ikke hadde noen skikkelig brønn hvor de kunne få rent vann til seg selv og familien sin. De måtte bruke timer hver eneste dag på å skaffe seg vann. De var ute av stand til å dekke de mest basale menneskelige behov. I mange år hadde innbyggerne i denne landsbyen sett det internasjonale militære nærværet, men de hadde sett svært lite til utviklingen som skulle følge med.

Og det slo meg da at det vil være vanskelig å overbevise innbyggerne i denne landsbyen om at det internasjonale nærværet bidrar til en bedre fremtid uten at de selv opplever bedring av sine egne levekår. Eller sagt på en annen måte: skal vi lykkes i Afghanistan må innbyggerne i denne og andre landsbyer i Afghanistan oppleve å kunne sette mat på bordet, lage tak over hodet og ha rent vann i brønnen. Sikkerhet og utvikling må gå hånd i hånd.

Et hovedformål med mine mange reiser til Afghanistan er å besøke våre egne soldater og forstå mer av hvordan hverdagen deres ser ut.

Samtidig som våre soldater i Afghanistan har deltatt i noen av de hardeste kamphandlingene vi har vært involvert i siden andre verdenskrig, beveger de seg innenfor store deler av konfliktspekteret;

- fra fredelig besøk i en landsby,
- via opplæring av afghanske sikkerhetsstyrker,
- til harde kamper mot Taliban og andre fiendtlige grupperinger.

Dette synliggjør utfordringene i dagens fredsoperasjoner. Og det viser ikke minst hvilke krav som stilles til Forsvaret og til den enkelte soldat. Vi vet at våre soldater har håndtert oppgavene på en måte som vi kan være stolte av og som demonstrerer at vi har et Forsvar som fungerer godt.

Samtidig er jeg styrket i troen på at løsningen ikke er å pøse på med flere soldater. Dette dreier seg ikke om å vinne en væpnet konflikt, men å ha evne til å skape de rette rammebetingelsene for å etablere en bærekraftig fred og utvikling. Da er det ikke ett virkemiddel - det militære – som alene kan gjøre jobben. Det er kombinasjonen av de virkemidler det internasjonale samfunn har til rådighet i en helhet som vil gi resultater.

Fra norsk side har vi derfor brukt mye tid i internasjonale fora på å forbedre hvordan vi gjennomfører operasjoner. Politiske, militære, humanitære og utviklingsmessige tiltak vil kunne være like viktige. Både FN, NATO og EU legger i dag en helhetlig tilnærming til grunn for sine operasjoner. Men, det er fortsatt langt mellom teori og praksis, og det internasjonale samfunnets innsats i Afghanistan er stadig alt for fragmentert og for dårlig samordnet.

Utfordringen blir å få dette til i praksis. Her har FN spesialrepresentant, Kai Eide og FN som organisasjon en særlig viktig rolle å spille. Norge legger stor vekt på å støtte opp om hans arbeid både i felt og i alle relevante internasjonale organisasjoner. På NATOs side er det for eksempel nå viktig å gå igjennom selve konseptet med regionale gjenoppbyggingslag, såkalte PRTer. Vi må stille oss spørsmålet om dette også i fremtiden er den beste modellen?

Norge har i året som har gått initiert flere møter og konferanser på høyt internasjonalt nivå nettopp for å sette fokus på hvor vi går videre med den samlede internasjonale innsatsen i Afghanistan. Dette er en stor og krevende debatt som jeg er helt sikker på at dere i OMS kommer tilbake til en rekke ganger i året som kommer. Vårt brede og langsiktige engasjement i Afghanistan skal det i hvert fall ikke herske noen tvil om.

Afrika

På samme måte som Norge er i Afghanistan både fordi vi bidrar til en fredligere verden, og fordi det tjener våre nasjonale interesser – planlegger vi å sende norske styrker til Afrika – både av idealpolitiske og av realpolitiske årsaker.

For det første så har også vi et moralsk medansvar for å gjøre noe med de ufattelige menneskelige lidelsene i Afrika.

Vi kan ikke ignorere at 4 av 5 som dør som følge av krig og konflikt dør i Afrika.

For det andre: Afrika er nærmere Europa enn vi tror. Uten et stabilt Afrika vil på sikt heller ikke områdene lenger nord være trygge. Nordområdene er våre nærområder – for våre allierte rundt Middelhavet er Afrika deres nærområder. Det som skjer i Afrika berører dem og det vil også berøre oss.

Utfordringene i Afrika favner imidlertid vidt, akkurat som i Afghanistan. I mange tilfelle vil de mest akutte behov være knyttet til å skape et minimum av sikkerhet. I disse tilfellene må vi i de rike landene våge å handle og bidra med soldater på bakken.

Utfordringene i Afrika kan synes uoverstigelige. Samtidig vet vi at når det internasjonale samfunnet velger å engasjere seg så klarer vi å stanse disse konfliktene.

Vi vet at det nytter.

- Vi vet at det nyttet da det internasjonale samfunnet bidro til å løse konfliktene i Mosambik og Namibia.
- Vi vet at det nyttet da vi klarte å skape fred og stabilitet etter mange år med borgerkrig og kaos i Sierra Leone og Liberia.

Som dere kjenner til ble denne regjeringens første forsøk på å bidra med norske soldater i Darfur stanset av den sudanske presidenten.

Tiltross for dette tilbakeslaget har vi arbeidet videre for å se hvor og hvordan vi kan best bidra i fredsbevarende operasjoner i Afrika.

Fra mars i år vil Norge delta med ett feltsykehus til FN-operasjonen på grensen mellom Tsjad, Sudan og Den sentralafrikanske republikk. Dette er et vesentlig bidrag på 150

personell som er en kritisk kapasitet for operasjonen, som FN overtar fra EU nettopp nå i vår.

Den skjøre situasjonen i dette grenseområdet henger tett sammen med den humanitære tragedien i Darfur. En kvart million mennesker har flyktet over grensen fra Darfur, og atter hundretusener er internt fordrevet i Tsjad. Uten den fredsbevarende operasjonen vil disse menneskene stå i akutt fare for å bli utsatt for nye overgrep og på nytt bli drevet på flukt. Samtidig vil det være fare for at konflikten i Darfur for alvor sprer seg til både Tsjad og Den Sentralafrikanske Republikk og ytterligere destabilisere hele området.

Vestlige land bidrar i dag for lite til pågående FN-operasjoner. Et bidrag fra Norge til Tsjad er også et viktig incitament for andre vestlige land til å bidra mer i denne operasjonen.

Vi vet at det er ekstra store og krevende utfordringer ved en operasjon i Afrika. Vi vil stå overfor ekstrem varme og tropiske sykdommer. Å få frem forsyninger her, hvor det er nærmest totalt fravær av moderne infrastruktur - vil være svært vanskelig. Selv om Norge har lange og stolte tradisjoner fra militær FN-innsats helt tilbake til de aller første FN-operasjonene etter annen verdenskrig, er det nå nesten ti år siden Norge hadde et større avdelingsbidrag i en FN-ledet operasjon på land.

I Afrika kan vi måtte delta i operasjoner med enheter som har et annet trenings- og utstyrsnivå enn det vi er vant med. Vi må igjen lære oss FNs prosedyrer for kommando og kontroll. Her må vi gjennom grundig planlegging og godt lederskap finne gode løsninger som fungerer på bakken.

For å selv få god førstehåndskunnskap om forholdene de norske styrkene kan komme til å operere under vil jeg selv i nærmeste fremtid besøke de aktuelle områdene i både Tsjad og Kongo.

I 1797 grep den dansk-norske flåten inn mot angrepene på våre egne handelsfartøy utenfor kysten av Afrika. Når vi nå over 200 år etter står overfor en liknende situasjon vurderer regjeringen å delta med en fregatt for å bekjempe piratvirksomhet utenfor kysten av Somalia i 2009. I tillegg går vi i dialog med FN om et mulig norsk bidrag til verdens største FN-styrke i Kongo, på sikt.

Vi har et Forsvar anno 2009 som gjennom godt trent personell, moderne utstyr og kompetente ledere er parat til å møte de store vanskelige utfordringene et slikt oppdrag i Afrika kommer til å stille oss ovenfor.

Når vi nå snart har norske soldater på bakken i et FN-oppdrag i Afrika viser det at vi har fulgt opp politiske visjoner med konkret politikk.

Materiell

Et moderne forsvar må ha moderne materiell. Her vil jeg driste meg til å si at vi har gjort kvantesprang de senere årene, og vi ser nå at effekten av dette er i ferd med å slå inn i alle forsvarsgrenene.

Vi er på vei mot å få en av Europas mest moderne mariner. Vi er også i ferd med å få den beste kystvakten vi noen gang har hatt.

I luften har vi allerede det første av flere nye moderne transportfly. Som dere alle vet har regjeringen anbefalt JSF som Norges nye kampfly. I henhold til regjeringens plan la vi rett før jul frem en proposisjon for Stortinget, hvor vi foreslo at det innledes en forhandlingsprosess for anskaffelse av nye kampfly.

Vi mener at Joint Strike Fighter er den klart beste kandidaten til å møte det sett av sikkerhetspolitiske utfordringer vi ser for oss i tiårene som kommer. Det samme kan vi si om de nye høyteknologiske fregattene og de norskutviklede MTBene som nå fases inn fortløpende.

Vi befinner oss i et sikkerhetspolitisk farvann hvor de regionale og etniske konfliktene fra nittitallet er med oss, og hvor de asymmetriske truslene fortsatt gjør seg gjeldene. Men det er altså geopolitikken vi forventer vil berøre oss sterkest.

Dette har selvsagt også konsekvenser for hvilket verktøy Forsvaret satser på å ha øverst i verktøykassen. Det sikkerhetspolitiske tidsskillet vi stod overfor etter 11. september fokuserte på omstilling til lette og raske kapasiteter. I sin rendyrkede form sto verken fregatter eller ubåtvåpenet øverst på ønskelisten innenfor et slikt forsvarskonsept.

I lys av geopolitikkens retur er derimot de kapasiteter slike plattformer representerer høyst tidsriktige redskap Forsvaret trenger.

Hovedinnretningen på endringene av Forsvaret har vært rett. Men det har vært en viss fare for at man overtilpasset omstillingene i retning av et lett og mobilt forsvar. Vi ser behovet for et forsvar som har noe mer vekt på oppdrag hjemme, som satser noe mer på FN, og som er mer robust og tilpasset til å stå ute lengre.

Vårt personell på bakken i Afghanistan, og det personellet som snart reiser til Afrika, skal vite at vi gjør alt vi kan for å skaffe dem utstyr som reduserer risikoen så mye som mulig. Det er derfor vi har gått til anskaffelse av nye pansrede IVECO-kjøretøy. Det er derfor vi har brukt millioner på nye jammere mot improviserte bomber. Det er også en hovedårsak til at vi hurtig har klart å få på plass nye moderne transportfly.

Også når det gjelder utstyr og materiell, viser vi med dette at bitene i det moderne norske Forsvaret er i ferd med å falle på plass.

Denne regjeringen har fortsatt moderniseringen av Forsvaret som både har vært nødvendig og riktig. Samtidig har vi sett behovet for å justere siktet noe.

Mennesker i Forsvaret

Riktig utstyr er som sagt svært viktig, men vi må ikke glemme at Forsvarets virkelige ryggrad er de ansatte.

Forsvaret består av enkeltmennesker. Det handler om deres trivsel og deres sikkerhet. Det handler om å ta vare på den enkelte, det handler om trygghet og det handler om å skape en god arbeidshverdag.

Det er et viktig vendepunkt når vi nå ikke lengre reduserer, men øker bemanningen i det norske Forsvaret. Vi har sett dette spesielt i Hæren. I de årene denne regjeringen har sittet, har Hærens bemanning økt med over 40 prosent. Dette er viktig, ikke minst for å redusere

den slitasjen på personell som vi har sett over flere år. Vi jobber også med å øke andelen avdelingsbefal, slik at flere av våre medarbeidere vil kunne delta i utenlandsoperasjoner.

Med de planene vi nå har for vår utenlandsinnsats i 2009, inkludert Afghanistan og Afrika, vil fordelingen på alle forsvarsgrener være langt bedre enn den var for kun ett år tilbake. Dette er også uttrykk for et ønske om å la alle deler av Forsvaret få sin del av den viktige erfaringen som ligger i moderne, militær utenlandsinnsats.

For å forenkle og styrke vår evne til å lede pågående operasjoner har vi tatt tre nye grep. For det første ble operasjonsavdelingen i Forsvarsdepartementet overført til Forsvarsstaben ved årsskiftet. For det andre blir Forsvarets operative hovedkvarter etablert på Reitan. Disse to grepene vil gi oss et entydig kommando- og kontrollapparat, og en styrket evne til å planlegge og til å lede pågående og fremtidige operasjoner.

For det tredje flytter vi generalinspektørene for Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret ut der forsvarsgrenen har sin hovedvirksomhet. Dette vil gi nærhet til forsvarsgrenens utviklings-, utdannings og treningsvirksomhet. Samlet sett vil disse tre grepene gi Forsvaret en styrket og mer synlig ledelse, samt klarere ansvars- og kommandoforhold.

Da denne regjeringen tiltrådte sa statsministeren at vi ikke bare skal endre politikken innhold, men også politikken form. Erfaringen min er at det ikke bare er viktig *hva* vi oppnår når vi moderniserer – men *hvordan* vi moderniserer. Så grunnleggende omstillingsprosesser som Forsvaret har vært gjennom de siste tiårene må skje på en menneskelig måte. Menneskelig fordi de ansatte i Forsvaret og de som representerer dem skal tas på alvor og involveres i alle viktige prosesser.

Demokrati handler også om at arbeidstakere skal ha innflytelse over sin egen arbeidshverdag og sin egen arbeidsplass. Derfor har døren min stått åpen for dem som har ønsket å møte meg – og den vil stå åpen også i fremtiden.

Gjennom dette tette samarbeidet og den åpne dialogen har vi oppnådd gode resultater. Befalsorganisasjonene var sentrale da vi igjen fikk på plass oppsigelsesvernet for mange av dere offiserer. De tillitsvalgte var sentrale da vi i stedet for å opprette aksjeselskap satset på å effektivisere verkstedene våre. Sammen med de verkstedsansatte har vi på denne måten klart å bruke ressursene bedre og dermed kunne sette av mer til den spisse enden. Men her er det ikke tid til noen hvileskjær – vi må fortsatt stå på i fremtiden for å forbedre resultatene enda mer.

Også når soldatene våre kommer hjem skal de oppleve at de blir godt tatt vare på av Forsvaret og av samfunnet for øvrig. I tett samarbeid med veteran- og personellorganisasjonene er vi i ferd med å styrke rettighetene og tilbudene til veteranene våre. Regjeringen kommer til å stå på hardt for at veteranene og familiene deres blir så godt tatt vare på som mulig.

Deltakelse i utenlandsoperasjoner vil være normalsituasjonen for Forsvarets ansatte. Derfor er det også viktig for våre soldater at den dagen de kommer hjem som veteraner, så vet de og deres pårørende at de får god oppfølging og et verdig tilbud. Veteranarbeidet blir også dermed viktige steg i retning av et moderne og godt forsvar.

Jeg er stolt over soldatene og veteranene våre. Jeg er stolt over det motet de viser. Den freden de skaper. Den rettferdigheten de arbeider for. Og ikke minst er jeg stolt over det håpet de bringer i møte med en plaget sivilbefolkning.

Et moderne Forsvar betyr også et mer mangfoldig Forsvar, et Forsvar med flere kvinner og flere innvandrere. Vi kan ikke akseptere at ett stort område innenfor det offentlige, skal "unntas" fra likestillingspolitikken eller integreringspolitikken. For det første fordi et Forsvar som skal være forankret i det norske folk også må gjenspeile folket. Og for det andre fordi et Forsvar med flere kvinner og flere innvandrere gir oss et bedre forsvar. Et forsvar som er bedre i stand til å løse de krevende oppgavene vi står ovenfor hver dag.

Gjennom Forsvarspolitisk utvalg og gjennom arbeidet med Langtidsproposisjonen for Forsvaret har vi fått en bred erkjennelse i det politiske Norge om at Forsvaret måtte tilføres flere – og ikke mindre ressurser. Og at dette handler om mer enn bare ord, har vi vist i inneværende år. Her tar vi altså halvparten av løftet vi lovet gjennom Langtidsplanen allerede det første året i fireårsperioden. Vi har også slått fast at det vernepliktsbaserte Forsvaret er fremtidens forsvar.

Avslutning

Etter år med uro, stor omstilling og mye usikkerhet har vi nå lagt grunnlaget for stabilitet og forutsigbarhet. Moderniseringen er nå for alvor i ferd med å bære frukter. Regjeringen møter økt turbulens i nordområdene med økt tilstedeværelse og nye politiske grep her hjemme og i NATO. Ute deltar Forsvaret i en uhyre krevende operasjon i Afghanistan. Denne operasjonen og fremtidige operasjoner i Afrika setter både personellet enkeltvis og Forsvaret som helhet på store prøver. Men dette er prøver som Forsvaret består, dette er oppgaver og oppdrag vi løser i dag og som vi evner å løse i fremtiden.

Med det nye materiellet, som skal være med oss 20 til 40 år inn i fremtiden, har vi fått større fleksibilitet da vi gjennom å styrke bemanningen kan øke kapasiteten om situasjonen skulle tilsi det.

Vi har et godt Forsvar i Norge. Et Forsvar som er tilpasset utfordringene av i dag. Et balansert Forsvar som er fleksibelt og robust og klar til å møte kjente og ukjente trusler av i morgen.

Takk for oppmerksomheten.